

**Малиновська Наталія Вікторівна**  
старша викладачка кафедри політології та національної безпеки  
Національного університету «Острозька академія»,  
кандидатка політичних наук  
E-mail: nataliia.malynovska@oa.edu.ua

## **Духовно-релігійна складова національної безпеки України на прикладі формування інституту військового капеланства**

Більшість суспільств пов'язують релігію з індивідуальною ідентичністю, соціальною формацією і національними цінностями. Релігія слугує для людства основою розуміння світу, сутності людини і людських конфліктів. За необхідності, релігія говорить про питання війни і її ведення [1, с.1]. Головні дискусії поєднання релігійної та політичної сфери полягають у формуванні інтегрованого підходу до релігії в рамках політики національної безпеки, жодним чином не маючи ототожнюватися з будь-якими видами пропаганди чи з наданням переваги однієї релігії над іншою. Релігію варто розглядати як систему цінностей, досвіду та форми поведінки.

Головним суб'єктом забезпечення національної безпеки, в тому числі духовно-релігійних потреб суспільства, є держава. В науковому дискурсі поняття «духовність» і «релігійність» вживаються, як тотожні, хоча ця кореляція є істотною не лише з точки зору генезису поняття «духовність», а й його змісту. Крім того, в науковому обігу західноєвропейської та американської соціально-філософської й політичної думки відсутня дефініція «духовна безпека», що свідчить про її несприйняття. Проблема духовної безпеки – це не лише збереження духовних цінностей суспільства, держави, нації, людства, а й захист функціонування всієї духовної сфери суспільства. В духовній сфері формуються ціннісні засади суспільства, виробляються духовні блага і задовольняються духовні потреби нації та людства завдяки функціонуванню соціокультурних інститутів науки, освіти, моралі, мистецтва, релігії [2].

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України», духовні цінності є одним із пріоритетів національних інтересів. Закон вказує на релігійний аспект загроз національним інтересам і національній безпеці України (ст.7) та основні напрями державної політики з питань національної безпеки в цих питаннях (ст. 8) [3]. Це можна розглядати як базу для формування правового механізму у визначенні духовних пріоритетів та захисту національних інтересів у сфері духовного життя українського суспільства.

Релігійні організації залишаються найбільш впливовими суб'єктами забезпечення національної безпеки в духовно-релігійній сфері та формування впливу на суспільство, його духовні, моральні та інші види цінностей. З початком військових дій на території України актуалізувалося питання участі релігійних організацій у Збройних силах України, правовому регулюванні їхньої діяльності та правових засад для формування окремого інституту капеланства у військових структурах.

Діяльність військових духівників, священників або капеланів активізувалася у 2014 році. До обов'язків капеланів відносять духовну підтримку

військовослужбовців, супровід військових на місця проходження служби. Крім того його діяльність регулюється Кодексом військового священника (капелана), затвердженого на засіданні Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України.

Військова та духовна підготовка капеланів є доволі тривала в часі. Військовий духівник делегується від своєї релігійної організації, має пройти тестування, вишкіл, навчання. Найчастіше за приклад створення інституту капеланства слугує канадська модель. В одному з коментарів головний військовий капелан Львівської архідієцезії о. Іван Заєць пояснює, що проблеми регулювання інституту капеланства пов'язані з тим, що він формується у складних умовах, коли вже є затребуваною його діяльність. Відповідно розроблений закон має мати універсальний характер, бути актуальним для роботи капелана під час війни та у мирний час [4].

Варто зазначити, що військові священники-капелани вже багато років несуть душпастирське служіння в Збройних Силах України, Національній Гвардії України та Державній прикордонній службі України. Зародження військово-християнського руху в сучасній Україні почалось в 1994 році із започаткуванням консультативного органу Міжцерковної ради з питань душпастирської роботи в збройних формуваннях України.

На сьогодні одним із наріжних каменів стало юридичне закріплення статусу військових капеланів. У Верховній Раді зареєстрований проект Закону №6643 «Про військове капеланство». Законопроект передбачає внесення змін до Законів України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про боротьбу з тероризмом», «Про Збройні Сили України» [5].

**Висновки.** Забезпечення духовно-релігійних прав і потреб людини є важливою сферою захисту національних інтересів та однією із засадничих основ національної безпеки держави. Важливе місце в науковій дискусії та в правовому полі займають питання духовно-релігійної складової національної безпеки. В умовах війни в Україні актуалізується питання формування інституту військового капеланства, що також є одним із елементів консолідації українського суспільства. Правовий механізм та інституціалізація військового капеланства відбувається у складний час і диктується вимогами обставин та умов. Це, зокрема, відображає наявні в суспільстві проблеми та кризу соціуму в релігійно-духовній сфері, а тому це питання потребує ґрунтовнішої взаємодії всіх суб'єктів духовно-релігійної сфери для національної безпеки України.

### **Література:**

1. Jonathan E. Shaw The Role Of Religion In National Security Policy Since September 11, 2001 // Strategic Studies Institute. – p. 69. – Режим доступу: <http://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/pub1044.pdf>
2. Горлинський В. В. Духовні координати безпеки суспільства // «Стратегічна панорама». – 2006. – № 1. – Режим доступу: [http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2006\\_1](http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2006_1)
3. Закон України «Про основи національної безпеки України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

4. «Інститут капеланства у нас народжується в складних умовах» - Інтерв'ю з о. Іваном Заяцем Головним військовим капеланом Львівської архідієцезії // Курія Львівської Архідієцезії РКЦ [http://rkc.lviv.ua/news\\_view-Instytut\\_kapelanstva\\_u\\_nas\\_narodzhuyetsya\\_v\\_skladnux\\_umovax\\_\\_\\_Intervyu\\_z\\_o\\_Ivano\\_Zayacem\\_Golovnum\\_vijskovum\\_kapelanom\\_Lvivskoi\\_arxidiyecezii\\_-ua](http://rkc.lviv.ua/news_view-Instytut_kapelanstva_u_nas_narodzhuyetsya_v_skladnux_umovax___Intervyu_z_o_Ivano_Zayacem_Golovnum_vijskovum_kapelanom_Lvivskoi_arxidiyecezii_-ua)
5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту військових капеланів під час проведення антитерористичної операції. – Режим доступу: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=62127](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62127).

*Тези надіслані 26 березня 2018 р.*